

POROWNANIE (55) *sb n*

Pierwsze o jasne; -rów- (8), *-row-* (4); *-rów-* *BiałKat*; *-row-* *Mącz* (2); *-rów-* : *-row-* *SarnStat* (7:2); *-a-* (46), *-ã-* (1) *BiałKat*; *e pochylone*.

sg N porównanie (28); *-é* (4), *-(e)* (24). \diamond *G* porównania (11). \diamond *D* porównaniu (1). *A* porównanie (12); *-é* (2), *-(e)* (10). \diamond *L* porównaniu (3).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde także XVII – XVIII w. s.v. porównać.

I. Rzeczownik od „porównać” (40) :

1. Zrównanie, postawienie na równi; *aequatio, exaequatio Cn* (18) : Kościoł Boży widząc/ że z obu fthron [*Arian i Sabelliusza*] żadnym obyczaiem dożyć nie sftawa piłmu świętemu/ y owfzem wielkie kácerftwá tákowe porównanie zá sobą ciągnie/ tedy frzodek dzierzác ináczey to zgadza. *SarnUzn B2v*; Y wedle Philozophow táká spráwiedliwość ieft dwoiáka: iedná zakonna/ [...] á druga ofobna w fobie/ ktora fię ściąga ná zmowy/ kupná/ dániny/ fady/ miáry/ łokćie/ fzacowania: gdzie porównania y spráwiedliwey liniey potrzebá. *SkarKaz* 310b.

porównanie czego (2): *ZapWar* 1512 nr 2130; O Porównaniu wag y Myńcz. *Kłosałg H2v*.

a. O ludziach i Bogu (9) : tu Páweł s. Syná Bożego nie iáko ieft w Máyeftacie/ ále iáko ieft pořrzednikiem/ á dla tegoż też Pánem iego zowąc/ porownywa go z Oycem. A dla tegoż też Oycá tu zowie Bogiem. Wyzfzey záfię iże bez porównania mowi ogułem/ że nie máłz innego Iedno ieden Bog *SarnUzn [G2]*.

porównanie kogo (pl) (4): O porównaniu ofób Vrzędowych mieyfckich *SarnStat* 970. *Cf Zwrot*.

porównanie między kim (a kim) (2): A drudzy go [*Chrystusa*] máło nie podleżym niż onego pogániná bękártá fławnego Romulufá/ pierwfe⁸⁰ Rzymá budowniká y zákládáczá/ czynią: czyniąc między nimi porównanie. *CzechEp* 84; Gdyż fię záwždy/ y w oney vprzedzáiącey figurze mušiało to náydowác/ co fłużyć/ áni fię zgodzić nie mogło z rzeczą figurowaná: [...] Co ia tu dla tego przypominam/ żeby fię kto niechciał cáłego we wfzytkim między Antyochem/ á Antychriftem porównania dopiráć. *CzechEp* 366.

porównanie z kim (5): fzkolny ftan záługami przeciw Rzeczypořpolitey fwemi/ o porównanie z naywyzfzemi ftany fpor wiešć może. *ModrzBaz* 129v; *PaprUp* I4v. *Cf Zwrot*.

W połączeniu szeregowym (1): Wegrom wfzítko incorporowanie abo miedzi nas wlatzenie znami porównanie/ y Kroleřtvo wdziejit- ztvo naznatzone belo. *PaprUp* I4v.

Zwrot: »porównanie w prawie [*kogo z kim*]« (3): Porównanie w prawie ofób vrzędowych mieyfckich we Lwowie, w Wárfzawie, z Krákwiańy. *SarnStat* 505 [*idem* (2)] 961, 1179.

b. O dobrach materialnych (5) :

porównanie czego (4): O porównaniu dóbr. *SarnStat* 1164, 1164, 1165, 1177.

porównanie między czym (i czym) (4): A gdzieby gránice w takim dziedźctwie były położoné między częściami y działy fzlácheckimi przedtym vczynionemi/ [...] tám iuz pomiárá y porównanie między nimi mieyfca nie ma *SarnStat* 1165, 1164, 1165, 1177.

W połączeniu szeregowym (1): Actię y kauzy o Rozdział ábo pomiárę/ ábo o porównanie dóbr miedzy braćią y vczeltnikámi iednegóž imienia [...] máią bydź fádzoné *SarnStat* 1177.

Szereg: »pomiaru i porównanie« (3): GDzie między którą Szlachtą w iednéy y w téyże wsi/ ábo dziedzictwie iednym/ y w imięniu ich nie byłyby położoné pewné znaki granice ábo kopce między częściami y działały ich/ nigdy między łobą pomiary y porównania części ich bronić ładownie niemogą *SarnStat* 1164, 1165 [2 r.]. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

2. *Zestawienie dla stwierdzenia podobieństwa lub różnicy* (12) : A przeto/ porównaćby pirwey rzeczy trzebá/ toż dopiro o tym mowić/ mali kto/ czo nád kogo: á porównanie nie rozumiem iákie by inákłze być miáło/ iedno náleść też kogo ták mądre⁸⁰/ y wymownego/ iáko pan Krifki/ ábo pan Myłzkowłki/ y temu rołkázác/ żeby wymálował słowy dworną páníą *GórnDworz* V2v; *BiałKat* 178v.

porównanie kogo (pl) (5): Summá y porządek Hiftoryey Ewángeliey Świątey [...] A przytym porównanie Ewángeliłtow/ y iálne pokazanie/ o czym włyżscy czterzey/ o czym trzey/ o czym dwáy/ ábo tylko ieden/ y w ktorým Rozdziale pífze. *WujNT przedm 33, kt, przedm 26 marg.* Cf *porównanie kogo z strony czego*.

porównanie kogo z strony czego (2): Dwu Adámu pierwłzego y wtorego porównanie z ftrony ich rodzenia. *CzechRozm* 155v *marg*, *3.

porównanie czego z czym (3): Porównanie łzczęścia niebieskie⁸⁰ z ziemłkim. *LatHar* 599 *marg*; *WujNT* 330 *marg*, Bbbbb4.

porównanie między czym a czym (1): Gdzie zgołá czyniac porównanie między mową Bożą/ przez Anioły y Moizelzá w łtárym Testámenćie powiedziána/ á między mową Bożą przez Iezulá Chriřtułá w nowym przymierzu wczyniona: [*ksiądz kanonik*] nie tylko nowy nád łtáry wyłtáwia. Ale też zgołá od onego łtárego Iezulá Chriřtułá odłtrycha. *CzechEp* 281.

Zwrot: »czynić z przeciwiá porównanie [*kogo a czego*]« = *przeciwstawiac* (1): niechby X.K. poyźrał w Piotra ś. łłowa (1.Petr. 1. v 23) á [...] obaczy iż práwie naporząd wykłáda łłowá Ezáiałzowe. Czyniac łprzećiwiá porównanie łudzi z ich włzeláką dziełnościa/ zacnościa/ náuką/ vmiejętnościa etc. á łłowá Bożego imięnim Bożym przez połłánce Boże łwiátu opowiedziánego. *CzechEp* 155.

3. *Pogodzenie, pojednanie; compositio* *Mącz* (7) : *Compositio*, Ziednánie/ porównanie/ pomiérzenie. *Mącz* 310c; [A iż tego jest potrzeba pilna mieć pewną i dostateczną wiadomość o dobrym zdrowiu i gdzieby obecnie beli tak p. Jan jako p. Stanisław Boranowic [...], tedy się tego dicti cohaeredes z pilnościa wywiadowác i do[j]ść mają, aby [...] do dalszego porównania i skuteczniejszego przystápić mogli. *InwMieszcz* 1594 nr 293; *AktaSynod* III 204].

porównanie kogo, czego (pl) (3): *BudBib* 2.*Mach* 4/31; iłz był mądry/ wymowny/ y bárzo dzielny/ połłány był od Papiezá [!] Syxtuła trzećie⁸⁰ do Fráncyey: ná porównanie dwu wielkich Hetmánow ktorých niezgodá kośćiołowi Bożemu łzkodziłá/ to ielł Aeryułzá y Albinuła. *SkarŻyw* 317; *Interconciliare* – Porównanie łtron obrazonich. *Calep* 550a.

porównanie z kim (1): pozno tego będziełż żáłował/ á gdy to w moiey mocy będzie tego złego będziełż prožen/ ácz [*lege*: aż] do czáfu porównania z Cefárzem *BielKron* 227v; [*AktaSynod* I 19].

[*Szereg*: »zjednoczenie a porównanie«: Tamże z społecznego usądzenia wysłali od siebie br. Jana Czarneho i br. Macieja Rybitwa, żeby nawiedzieli zbory a braty swoje [...] A jeśliby to była wola miłego Boga, żeby i niejaki początek też zjednoczenia a porównania z nimi uczynili. *AktaSynod* I 19.]

Przen (2) :

Zwrot: »[z kim] uczynić porównanie« (1): Ale iż Człowiek fłkonniefzy zówzdy bywa ktemu/ cofye iemu lubi/ niż ktemu cofye mu godzi: przychodzi nań pod czas nie z nagła/ ale z lekką przez poły fwe/ to/ co go chce kárác za Nieporządek iego: iefliże s tymi poły przed przyłzćim iego/ nieuczyni porównania. *SienLek* 31v.

Szereg: »porównanie i zgoda« (1): DWie rzeczy łobie przeciwnie/ á ftać poľpołu nie mogące/ w mądrości Bożey porównanie y zgodę nálázły. *SkarJedn* 43.

4. *Zadośćuczynienie* (2) : [Dáleko ochotniefzy będą święci Boży obmáwiác grzechy przyiaćioł y dobrodzieiow łwoich/ od ktorych iálmuzny bráli [...] y wedle Apoštoła mowić będą: Niech Pánie porównanie będzie: oni nas ná onym świećie dla imienia twego do łwoich máiętności przypuścili: á my ie też tu w tym kroleřtwie ktoreś nam dał/ do nálznych dobr przypuřczamy *SkarKaz* 336 (*Linde*).]

Wyrażenie: »szkod i krzywd porównanie« (1): zda fłye ye^{go} Kro. mczí za rzecz potrzebnam abi Syem łpolni wedlye przimyerza bil dzyerzan na kthorem bi wfchithkych fkod y krziwd nagrodzenye y porownyanye bilo *LibLeg* 11/164.

Szeregi: »nagrodzenie i porównanie« (1): *LibLeg* 11/164 cf *Wyrażenie*.

»oprawa i porównanie« (1): mogli by on onego morderzá twego á onego złoczyńcę twego/ bez vznania iego á bez vmyřtu oprawy y porównania iákiego/ rozwiřzác ábo mu odpuścic ono morderřtwo iego? *RejPos* 302v.

5. *Wyrównanie, wygładzenie; libratio Cn* [czego na czym] (1) : Trullisatio, Potynkowanie/ pomuskwanie/ gładzenie/ porównanie wapná ná ścianách murowánych. *Mqcz* 466d.

II. Rzeczownik od „porównać się” (6) :

1. *Zrównanie się* (4) :

porównanie w czym (1): łacniefze może być przypodobanie iednego łtworzenia z drugim/ niżli łtworzyćielá/ z iego ktorym łtworzeniem: choćiałz y tám we wřzyřtkim cále porównanie nie może być. *CzechRozm* 52.

a. *Termin astronomiczny* [czego] (3) :

Wyrażenie: astron. »porównanie dnia, nocy, [dnia z nocą]« = *aequidiale, aequinoctiale tempus, aequinoctialis, aequinoctium autumnale a. verum Cn* [szyk 2:1] (2:1): noćí p: *Goski* A6; Porowna: dnia *Goski* A6v, A12v; [[*Mojżesz*] wřzyřtkie vroczyřte święta Zydowłkie ná nowiu Mieřiacá/ y ná porównaniu dnia z nocą pořtanowil *JanWróz* 11, 12; *WujBib* 75b].

2. *Pojednanie się, pogodzenie się* (2) :

porównanie czyje z kim przez kogo (1): *WujJudConf* 87 cf »pojednanie i porównanie«.

Szeregi: »porównanie i pogodzenie« (1): [*Jan św.*] wřzyřtkim vbłádenie pokázował: [...] Y wiele ich [...] z roznego nabożeńřtwá y łtanu/ w iednę miłość y wiáre nurzał: [...] Ale fie ná tym żydowie myłá/ [...] gdy ták rozumieią/ iákoby to porównanie y pogodzenie we wřzyřtkich zgołá łtaniech/ y narodziech miáło być. *CzechRozm* 108v.

»pojednanie i porównanie« (1): Dał nam Pan Bog fłużebność poiednania y porównania fwego z ludźmi przez Chriřtułá *WujJudConf* 87.

III. Równość; aequalitas Modrz, Vulg; paritas Modrz (9) : łprawiedliwość y zgodá práwa á łtáteczna y trwála miedzy obywatelmi nie będzie/ bez onego porównania o ktorem wyřłzey powiedziałem

ModrzBaz 19v, 19; Ná ten czas wálzá obfítóść/ niech rátuie ich niedoítátku: áby teź ich obfítóść była porátowánim wálzgo niedoítátku/ áby było porównánie *WujNT* 2.*Cor* 8/14, 2.*Cor* 8/13.

porównanie kogo ku komu z strony czego (1): tedy iednák potrzebá/ áby z ítrony íkłonności ábo wkładności iednego [*obywatela*] ku drugiemu było porównánie *ModrzBaz* 19v.

porównanie między kim (4): Powiedzże iáko moźe w cáłości ítać ípoľob dobrego rzádu/ iedno gdy porównánie między obywátelmi poítánowione będzie *ModrzBaz* 19v, 19; práwo dla tego íeít poítánowione/ żeby to co íeít nie rowne/ rowne było/ to íeít vbogi bogátemu nie rowny/ nie moźny moźnemu íłáby mocnemu/ boiáźliwy śmiałemu: ízby tedy między temi było porównánie/ wynáleźli práwo ludźie *GórnRozm* E2. *Cf porównanie między kim w czym*.

porównanie między kim w czym (1): Krolowie/ Kfiáźetá/ prawdá íź powinowátých między poddánemi nie máią/ á wízákoź gdzieby íie y tho kiedy trefiło/ pokazałbym to pánu/ iáko by íe miłowác miá/ záchowuiącz między wízytkiemí w niektorych rzeczách/ iáko w ípráwiedliwości/ w íwobodzie/ piękne porównánie *GórnDworz* Hh7.

Synonimy: **I.3.** pogodzenie, pojednanie, pomierzenie, ugoda, zgoda, zgodzenie; **4.** nagrodzenie; **II.2.** pogodzenie, pojednanie, porozumienie, zgodzenie się; **III.** równość.

Cf **POROWNAĆ, POROWNAĆ SIĘ**

MN